

כתיב (משלי ג. טו). יקרה היא מפנינים וכתוב (דברים יא. יט) ולמדתם אתם את בניכם לדבר בם. אמרו חכמינו ז"ל (א) חייב אדם ללמד את בנו תורה כבן שש כבן שבע שנאמר (ישעיה מג. כא) עם זו (ב) יצרתי לי תהלתי יספרו. (ג) ואמרו חכמינו ז"ל (משנה אבות פרק ה. כא) בן חמש שנים למקרא (ד).

ההוא רב כהנא נתן לו חקדוש ברוך הוא בן ושמו סליק והיה בן חמש שנים מיד תפש אביו בידו ובא להוציאו מן הבית ללמדו תורה, אמרה לו

הערות

(א) גמרא בבא בתרא כא, א: ומכניסין אותו כבן ו' כבן ז'. (ב) דורש ז"ו בגימטריא ז' או ו', וכתב הרמב"ם הלכות תלמוד תורה פרק ב : כבן ו כבן ז הכל לפי כת הבן ובנין גופו, ומקורו מגמרא כתובות ג, א : הא דכתיב הא דבריא עיין שם, וכעין דרש זה על מלת זו מובא בשם מדרש במאירי, ובפירוש הרשב"ץ [ור"י נחמיאש] לאבות סוף פרק ה : בן שלש עשרה למצות דכתיב עם ז"ו יצרתי לי ואז תהלתי יספרו, וכן הוא ברמזי הפטרות לרוקח פרשת ויקרא, ובמהרי"ל בסוף הספר. (ג) כן הוא בכתב"ד תימני ב, ובכתב"ד ג אינו, ובכתב"ד א הוא להלן אחר המלות ובני אדוני הם התלמידים אלו בעלי תורה, אבל נראה יותר שמקומו פה. (ד) לכאורה זה סותר להג"ל, וכבר הקשו כעין זה בתוספות בבא בתרא כא, א עיין שם, וצריכים אנו לומר כי מה שנאמר כבן שש רוצה לומר תחלת שש כמו שכתב בכסף משנה רמב"ם הלכות תלמוד תורה פרק ב, הלכה ב, לא כמו שכתוב בתוספות שם, ובכתובות שם : בר שית למקרא היינו בר שית ויום אחד, ואולי רוצה לומר כאן דבן חמש למקרא היינו קריאת האותיות שבמקרא שזה קל ללמוד, וכבן שש מלמדו תורה להבין במקרא, ועל דבר זה צריך להכניסו לחזר, כלשון הגמרא בבא בתרא כא, א : ומכניסין אותו כבן שש [ומצאתי שכתב כן הרשב"ץ באבות פרק ה, כא, ובתנחומא באבער וירא ד : אגדת בראשית פרשה יט : עתידין בניך בני שלש שנים בני ארבע שנים לישב בבתי מדרשות ובבתי כנסיות ואני עומד עליהם, אולם משם לכאורה אין ראיה שיש לומר כוננו שבאים לשמוע קול תורה ותפלה, על דרך כפי ליתן שכר למביאיהם, אבל בסדור רש"י בתחלתו הנוסח שם : עתידין לישב בבית הספר, ולכן נראה שבאמת היו מקדימין להביא התינוק לבית הספר כבן שלש וארבע אבל אז לא היו לומדים עמו רק תמונת האותיות ונקודתן אבל לימוד מקרא הוא רק לבן חמש], אבל ממה שכתוב אחר זה כי בן רב כהנא היה בן חמש ובא להוציאו מן הבית ללמדו תורה לא משמע כן, אולם בכתב"ד ב יג אין שם המלות שבן רב כהנא היה בן חמש [אולם ר' שריא גאון כתב בתשובתו (זכרון לראשונים סימן תקנ"ג) איש שמתה אשתו והניחה בן ותמותו אומרת יגדל אצלי כו' הנה מיד כשהגיע לשש שנים נותנין לו לאב שיגדלו לפי שאין הבן נגד אחר אמו אלא עד שש שנים, ומשהגיע לשש שנים אביו חייב ללמדו תורה כמו שלמדנו : האב חייב בבנו ללמדו תורה כו', הרי שסובר דמה שכתוב בן שש שנה היינו סוף שש, ומקודם לכן אין שום חיוב על האב ללמדו כלל ומניתו אצל אמו, וזה

אמו של בן לאיזה מקום אתה מוליכו לבני, אמר לה אמסרנו ביד רב שילמדנו תורה, אמרה לו מוטב נמות שנינו ואל נראה בפרידת מחמד עינינו. ישב אצלנו ולא ילמד תורה ולא הלכה ולא יעשה מלאכה, אמר לה מחרי תני כתובתך ואתן לך מה שבתוכה ואקרענה אמרה לו מה טום מצאת בי כי תגרשני והלא כתוב בתורה (דברים כו, א) כי מצא בה ערות דבר, השיב ואמר, לה אין טום גדול מזה שתמנעי. בני טמים חיים, ואין טים אלא תורה (ה) שנאמר (ישעיה נה, א) הוי כל צמא לכו למים ואין חיים אלא תורה שנאמר (משלי ד, כב) כי חיים הם למוצאיהם, אמרה האשה לא כך תעשה אלא פשרה נעשה אני ואתה, אמר כיצד, אמרה: תצא לשוק ותמצא רב מובהק ותעשה עמו תנאי שנים קצובים ילמד בנינו תורה ולא יצא מן הבית ואני אשרת את כבודו ואפלה בגדו וארחץ כתליו ואקטר וארתיה לו טים לרחוק. מיד רצה הבעל ויצא לשוק מצא חכם בעל ציצית בשבע חוליות (ו). אמר לו שלום עליך רבי, אמר לו ועליך שלום, אמר לו אדוני מה שמך. אמר לו אליעזר זעירי שמי, אמר לו יש לך אשה ובנים. אמר לו הן, אמר לו באיזה מקום, אמר לו בזה המקום (ז), אמר לו רב כהנא (ח) אשת רבי תורה היא דכתיב (קהלת ט. ט. ט) ראה חיים עם (ה)אשה אשר אהבת, ובני אדוני הם התלמידים שנאמר (איוב א. ו) ויבאו בני האלהים אלו התלמידים (ט). אמר לו טוב דברת.

הערות

כדברי תוספות הג"ל (ה) סוכה נב, ב; בבא קמא יז, א; בראשית רבה נד, א ; תנחומא תבא סימן ג ; ספרי עקב סימן מה ; [אגדת בראשית פרשה מג]. (ו) לפי שעל פי דין אפילו לא כרך בה אלא חוליא אחת כשירה אבל גי' תכלת שלישי גדיל ושני שלישי ענף, עיין גמרא מנחות לט, א, ונראה מכאן כי אז נהגו רק החכמים בציציות של שבע חוליות שהוא מצוה מן המובחר. (ז) בכתב־יד א : אמר הן והרי הם עומדים כנגדי, ובכתב־יד ג : באיזה מקום אמר לו בכל מקום שאני הולך. (ח) בכתב־יד ג: בודאי אשת אדוני כו', ורוצה לומר שהוא הבין מדבריו שאמר לו שאשתו ובניו הם בכל מקום שהוא כי רצונו לומר שהתורה היא אשתו ובניו. (ט) בכתב־יד ב : שנאמר (מלכים ב ב, ג) ויצאו בני הנביאים, וכן בספרי ואתחנן על פסוק ושגנתם לבניך, לבניך אלו התלמידים, וכן אתה מוצא בכל מקום שהתלמידים קרויים בנים שנאמר ויצאו בני הנביאים וכי בני נביאים היו והלא תלמידים היו אלא מכאן לתלמידים שקרויים בנים כו', עיין שם [ואל זה רומז הרמב"ם במורה נבוכים חלק א, פרק ז שכתב : ובזה הענין נקראו תלמידי הנביאים בני הנביאים כמו שאבאר בשתוף בן, ובפתיחת פירושו לאבות כתב : וכן נקראו התלמידים בנים שנאמר (ישעיה ז, ג) ושאר ישוב בניך, ובגמרא סנהדרין יט, ב ; צט, ב : המלמד בן חברו תורה מעלה עליו הכתוב כאלו ילדו, ובספר מעין גנים לאיוב כתב : לפי שהם קרובים לשכינה והם בני ביתו כמות של מלאכים כו', ופה דורש בני האלהים המלאכים שהם כמו תלמידי ומשרתי אלהים שגם התלמיד נקרא בן כדברי ספרי הג"ל וכמו שאמר אלישע אבי רכב ישראל, [וכן בנוסח בריך שמה שמקורו מהוהר פרשת ויקהל דף שסט אמרינון : לא ולא על בר אלהין סמיכנא.

אמר רב כהנא אדוני רצונך שתעשה עמי תנאי, תלמד את בני תורה עשרים וחמש שנה ואתן לך אלף משקל זהב, אם תלמדו עשרים וחמש שנה פחות חדש ותרצה לצאת אין [לך] עמי מאומה, ואם תשב עמי חדש ואתנחם אני אפרע לך כל שכרך אלף משקל זהב, על מנת שלא תצא אתה וסליק בני מפתח ביתי, אמר לו הרב אני מקבל, מיד כתב רב כהנא שטר זימסרו לר' אליעזר, ור' אליעזר כתב שטר ומסרו לרב כהנא, למד סליק עשרים וחמש שנה ונעשה הבן בן שלשים שנה ומשעת יציאתו מבטן אמו, ועד יום סוף שלמד לא יצא מפתח הבית, לסוף שלמד פרע רב כהנא לר' אליעזר אלף משקל זהב, והרשה סליק והלך לו.

יצא סליק לשוק ולבש בגדים נאים ולא הוציא עמו אף פרוטה אחת, והיה סמייל בשוקים וברחובות, עד שאחזו הרעב והצמא, שמע סוכר חמים אחד סבני משפחתו צועק בקול גדול בקבוק מים מסוכך בטי ורד ומושפך בתוכו מים קרים על נפש עיפה אשרי שותיו בקסקס אחד (י). רמז סליק למוכר חמים, כשבא אצלו אמר לו השקיני מעט מים, אמר לו תן קסקס ושתה מים, אמר לו אני חכם ולמדני אבי באלף משקל זהב ולא תשקיני מעט מים? אמר לו אם חכמת חכמת לך ולצת לבדך תשא (משלי טו, יב) ואם למדת תורה הרבה אל תחזק טובה לעצמך כי לכך נוצרת (יא), בראך אלהים להגות בה יומם ולילה ואני בראני לשאוב מים ולסבול על שדרתי ולמכור בקסקס ולפרנס את אנשי ביתי, מיד כעס סליק והלך לביתו בפחי נפש, קר: כל בגדיו והשליכן לפני אביו ואמו ואמר הלומד תורה מקרא משנה ותלמוד אינו שוה קסקס של מים, ועתה רצוני לצאת לרשות אחרת (יג).

טיב ארך אפים מגבור (משלי טו, לב) זה רב כהנא שלא צעק וכעס על בנו אלא אמר אל תרצה את חבירך בשעת כעסו (יד), אמר ר' כהנא לסליק בנו רצונך לצאת לרשות אחרת אני מבקש תלך ותביא לי ארגז פלוני מן העליה זתפתת אותו ותתן לי מתוכו כלי קטן של כסף מסוגר בפונדא (יד) מיד

הערות

זיש שתמהו עליו ממה שכתוב בירושלמי סוף במה אשה על קרא (דניאל ג, כה) דמה לבר אלהין, באותה שעה ירד מלאך וסטרו על פיו, אמר לו רשיעא תקין מילך ובר אית ליה כו, אולם באמת הכל הולך אחר הבונה, שם כיון אותו רשע לבן ממש, אבל בתפלה הגיל הכונה לתלמיד ומשרת שנקרא בן כנ"ל, ומצאתי בהקדמת ספר שלמה מול עדר שדייק במה שנאמר רשיעא תקין מילך, ופירש על פי מה שכתב הרמב"ם בפירושו לאבות דאדם המוחזק לרשע אינו מחוייב לדנו לכף זכות, ולכן כיון שזה חלשון טובל שתי כונות כיון שרשע הוא יש לדנו לחוב לכן אמר לו תקין מילך, (י) היא מטבע קטנה, ובכתב"ד אחר איתא: בקשקש אחר, ועיין במבוא מה שכתבתי אדות מטבע זה, (יא) משנה אבות פרק ב, ה, (יב) פירוש לעסק אחר, (יג) משנה אבות פרק ד, יח, (יד) בכיס או בשק, עיין ערוך

הביאו לאביו פתחו וחוציא מסנו מרגלית יפהפיה אדומת, אמר לו בני קח זו המרגלית ולך ומכרנה ואני ואתה נחלוק את דמיה חצי לזקנותי וחצי לך, לפי שבני משפחתך לא חסו עליך בקסקס מים על אחת כמה וכמה משפחת אהרת שלא יחוסו על כבודך, אבל כשאתה מוכר המרגלית ותקח חלקך הם יקבלוך והכסף יענה את חכל (קהלת י, יט) לך וקבל דבר אביך וכן תעשה קח את המרגלית גלויה ומפורסמת ותכנס בשוק המזכרים הללו קטנות משוחים באבר וחכוכית ותראה כמה ידמות, ואל תמכור אותו להם, אחר כך תשאל לשוק של מרגלית הרי הם עשר חניות, תראה להם המרגלית מראשון עד העשירי ואז תמכור אותה לעשירי ותבא. מיד הלך לשוק מוכרי הליות קטנות דמו אותה בסלע מצרי כסף, הלך לשוק של מרגליות והראה אותה להם, הראשון נתן לו אלף משקל ושני יותר ושלישי יותר עד שקנה אותה העשירי בחמשה ועשרים אלף משקל כסף, אמר לו סליק הן לי בכסף זהב, נתן לו אלפים וחמש מאות משקל זהב, נתן לסבל שכרו ונשאם עד שבא אצל אביו, קרא לו ואמר לו תבא ונחלוק דמי המרגלית, אמר לו אביו אני לא נתתי לך המרגלית למכרה אלא להודיע לך דעת ועתה אמור לי כיצד עשית בה, אמר הלכתי אצל העניים ולא נתנו לי אלא סלע מצרי ולקחתי וכסיתי אותה והלכתי אצל המרגלים, ראשון ושני עד העשירי ונתן לי דמיה אלפים וחמש מאות משקל זהב, אמר לו אביו בני נתתי לך מרגלית ללמדך דעת, דע בני שדמיך עם מוכר המיט כדמי המרגלית אצל מוכר החוליות השועים באבר חכוכית שלא ידעו דמיה ולא נתנו בעדה אלא סלע מצרי של כסף מפני שאינם מכירים בה, כך אתה עם מוכר המים שאינו יודע כבודך, שאין יודע בה אלא בעלי תורה, שנאמר (משלי כו, יז) ברזל בברזל יחד ואיש יחד פני רעהו (טו), וכמו שהמרגלית קנה אותה כחמשת ועשרים אלף כסף מפני שהוא מכיר אותה, כך אתה אם תלך אצל החכמים יכבדו אותך, והולך את חכמים יחכם (טז), אמר לו אדוני אבי להיכן אלך

הערות

ערך פנדה. (טו) כבראשית רבה סט, ב איתא : ר' חמא בר חנינא פתח, ברזל בברזל יחד ואיש יחד פני רעהו, אין סכין מתחודת אלא בירכה של חברתה, כן אין תלמיד חכם משתבח אלא בחברו (כן הוא הגרסא בילקוט שמעוני רמז קיט) ולפי הגרסא מרמז פה אל הדרשה הזאת על קרא הנ"ל, ונגלה אמיתת גרסת הילקוט הנ"ל, אבל לפנינו כבראשית רבה, שב איתא : אין תלמיד חכם מתחוד אלא בחברו, ונראה שהיא הגת אחד מן המעתיקים שהגיה בו על פי הגמרא תענית ז, א עיין שם. (טז) מקרא הוא במשלי יג, כ, ולפי הגרסא מבאר הוא את הכתוב הנ"ל בבאור חדש, מי שהולך את חכמים יוכר חכמתו, ומה שאמר יחכם רוצה לומר יתגלה שהוא חכם ויוקירוהו, ורוע כסילים ירוע, שיחשבוהו לאיש רע מפני התחברותו להכסילים, **כַּעֲצֵן הַדְּכִירִים** טה יש גם באבות דר' נתן גוסס ב פרק כט : ומפני

ואמצא חכמים אמר לו לך לסבוי של רקחים, הרי היום קבוץ גדול לחם, לך לשם ותשב על מחזה (י) וטוב שיאמרו לך עלה משיאמרו לך רד (יח) ואם תמצא אותי ביניהם אל תכבדני, אמר לו ברצון, טיד חלך ושאל על סבוי של רקחים. מצא שחם יושבים בבית אחד, כתליו ארבעתם מקני האגם וקנים מתוקים (יט) וכסוי למעלה כהדס וכופר (ט) ובעלי בנות שוח (כא) ומיני ורדים ובשמים, אז ישב, על המעלות עד קרוב לחצי היום וחיו יושבים ושותים יין.

אחר כך בא רבה בר רב הונא והיה מושך בחמה בשלשלת של ברזל, ופניה מכוסה בסדין, הקריבה אצל ר' שמריה בן חפני ור' שמואל בן חפני, אמר להם רבותי יש לכם יין ויש לי צלי קחו זו הבחמה ושחטוה, אמר ר' שמריה לתלמיד אחד עמוד ושחטו, יצא התלמיד לחוץ הגביה את הסכין וראה את הבחמה שהיא מעלת גרה ומפרסת פרסה, וצוארה וראשה ותוממה ופיה

הערות

מה לא נתגל שמו (של ר' אלעזר בן ערך) בחכמה, אלא כיון שיצאו מירושלים אמר אנה אלך, והוא שאמר גלך למאום (אולי היא עיר אמאום שבחולין צא, ב) לעיר יפה שמימיה מתוקים לא נתגל שמו בחכמה כו', אם יראה את הדינר לצבע ואת הצמר לשולחני זה אינו יודע מה טיבו של זה, אבל אם יראה צמר לצבע ואת הדינר לשלחני זה מכיר אומנתו כו' והם שאמרו גלך למקום שמאבהין את התורה, למקום שתלמידי חכמים מרובים נתגדל [שמן] בחכמה]. (יז) רוצה לומר על קצה עמוד או על זוית בולט שבבית (והוא מלשון הכתוב (מלכים א ז, ה) מחזה מול מחזה שתרגמו זוי לקבל זוי, ועיין ברש"י שם, ולפי הגרסה היו בולטים שמה בכתלי הבית עמודים לשיבה כמנהג ארצות הקדם, — ואולי מחזה הוא שם לבימה העומדת באמצע הבית כלשון התוספתא סוכה ריש פרק ד : חזן הכנסת עומד על הקרן, ובגמרא סוכה גא, ב : עומד על הבימה [ובפסחים יב, ב : בשית יומא בי קרנא קאי, פירש רש"י באמצע הרקיע, ומזה הענין הוא גב כן "יושבי קרנות" שבתלמוד (ברכות כח, ב : בבא קמא טב, א) על שיושבים בקרנות העיר ועוסקים בדברי שיחה, כפירוש הערוך ערך קרן ג, והרד"ק בשרשים שרש שמן פירש בקרן בן שמן (ישעיה ה, א) מקום גבוה שמן ודשן]. (יח) אבות דר' נתן סוף פרק כה; ויקרא רבה א, ה : מוטב שיאמרו לך עלה עלה כו'. (יט) הם שנזכרו כבר בספר הלכות גדולות (דפוס ווארשא דף ז, ד) בשם סכר וקניא, וברמב"ם הלכות ברכות פרק ה, הלכה ה, קוראם הקנים המתוקים, [ובתרגום (שמואל א, כז) ביערת הדבש, בקינא דדובשא, ועיין רש"י שם]. (כ) פירוש ענפי אילנות, כמו מנחי כופרא דיכרא (פסחים נו, א) ועיין בערוך ערך כפר ג [ונשאלתי מהרב יוסף הלוי מראשון לציון, מדוע עזבתי את הפירוש הפשוט מלשון המקרא אשכל הכופר, כפרים עם נרדים, ואז יתאחד הוא למלת בהדס, והשבתי כי טעמי בזה היה כי מדברי המספר נראה כי ראשונה מנה הדברים שהיו למעלה והם הדס שענפיו גדולים ומכסים, וכן כופר (ענפי אילן) ועלי בנות שוח שהם רחבים, ואחר כך מונה מיני ורדים ובשמים שהיו רק לריח טוב ולא לפעולת כסוי כי מפני קטנם אין בהם פעולה זאת, והבוחר יבחר. (כא) מין תאנה שעלים שלה רחבים.

כמין כלב (כג). אמר אותו תלמיד חכמתי לא הגיע לשחיטת בהמה כזו, אלא נתזיר אותה לפני חכמים, אם ישכירוה נשחטנה ואם יאסרוה נניחנה, מיד חזר בה אצל חכמים, אמרו עליה ברוך משנה הבריות (כג) אמר להם בעל הבהמה אם תתירוה נשחטנה או אסרוה ונלך בת, היו שם ארבעת אלפים חכמים ולא היו בהם אחד שיאמר אסורה היא או מותרת, אלא ספיקא לכל, וספיקא דאורייתא לחומרא.

אמרו בני חפני עת שתייה אהובה, לא עת התשובה, מיד משכוח בעלה עד חפתה, תפסה סליק בן רב כהנא, אמר בעלה למה תפסת בהמתי, אמר כדי לשוחטת, אמר לו ארבעת אלפים חכמים לא יכלו להשיבני ואתה תרצה להשיב מעל המנעל, אמר לו כל המשפיל את עצמו הקדוש ברוך הוא מגביהו (כד), ועתה נלך שנינו לפני חכמים ואני אתירה, הלכו לפני החכמים אמר בעל הבהמה אתם תעידו על זה הבחור, כי הוא אמר שיתיר את בהמתי, אמר להם לא יעלה על דעתכם רבותי שהוא יחזור בה פעם שניה מכאן, אלא אני ארביצנה ואשחטנה ואצלנה ואתן לו את העור וילך לדרכו, אמרו לו חכמים אמור.

אמר סליק נקשרנה עד שתעלה בקולה, אם ענתה כקול כבש מין בהמה היא ומותרת (כה) ואם ענתה בקול כלב מין כלב היא ואסורה אמרו חכמים חזק, אמר בעלה תיכף, שתקו כולם אמר דעו רבותי זו הבהמה יום אחד תענה כקול כבש ויום אחד תענה כקול כלב, אמרו חכמים חזרת קושיא למקומה, אמר סליק אני אתירה, תצא בעדר אם ישבה בעדר ולא זזת, מין בהמה היא ומותרת (כו) ואם נתאחרה לאתר העדר או

הערות

(כב) הנה אם היו יודעים שגולדה מן בהמה טהורה הרי קיימא לן היוצא מן הטהור טהור אף על פי שיש לו כל סימני טומאה (משנה בכורות פרק א, ב) אולם פה למי הנראה לא ידעו אם היא גולדה מן הטהורה או לא, ולכן נסתפק אולי יצאה מן הטמאה ואסורה, דכיון שיש בה ריעותא היישגן, שוב מצאתי כן מפורש בספר מדרש אליהו דרוש ת, פרק ט לבעל מדרש תלפיות שהביא המעשה הזה שם וכתב כ"ל, (כג) בגמרא ברכות נה, ב : הרואה בריות משונות אומר ברוך משנה הבריות, (כד) בגמרא עירובין נה, א ; גדרים נה, א : אם מגיס לבו הקדוש ברוך הוא משפילו ואם חוזר בו הקדוש ברוך הוא מגביהו שנאמר (ישעיה מ, ד) כל גיא ינשא, (כה) דסמכינן אטביעת עין דקלא כגמרא חולין צו, א עיין שם, (כו) כעין זה בגמרא חולין סה, א : בעוף שכן עם טמאים טמא עם טהורים טהור, לא לתגם הלך זרזיר אצל העורב אלא מפני שהוא מינו, וכן הוא בבראשית רבה סה, ג עיין שם, ובמדרש ילמדנו שבקונטרס אחרון של ילקוט שמעוני (דפוס שאולניקי) : משל לצייד שהיה בידו שני מיני עופות ולא נודע איזה טמא, נטל שניהן והפריחו באויר והלך לו עוף טמא אצל הטמאים והטהור אצל הטהורים כך עשו ויעקב כ"י עיין שם, אולם

לפני העדר מין כלב היא ואסורת. אמרו חכמים חזק, אמר בעלה יום אחד תלך לבדך, ויום אחד לא תזוז מן העדר. אמרו חכמים חזרה קושיא למקומה, אמר סליק אני אתירנה, נשחמנה אם יש לה בית כוסות (כו) בהמה היא ומותרת, ואם לאו מין כלב היא ואסורה, אמרו חכמים חזק, אמר בעל הבחמה סינין הרבה מזו עמי אשהט אחד ואמצא בה בית כוסות ואחד לא אמצא בה כלום. אמרו חכמים חזרה קושיא למקומה. אמר סליק אני אתירנה, אתן לפניך מלה אם אכלת ברצונה מין בהמה היא ומותרת, ואם לאו מין כלב ואסורה (כח). אמרו חכמים חזק, אמר בעלה זו הבחמה יום אחד תאכל מלח ויום אחד לא תאכל. אמרו חכמים חזרה קושיא למקומה, אמר סליק אני נותן לפניך מים אם שתת בשפתיה כמו הבחמות מין בהמה היא ומותרת, ואם לקקה בלשונה מין כלב היא ואסורה (כט). אמרו חכמים חזק, אמר בעלה יום אחד תשתה בלשונה ויום אחד תלוק בלשונה. אמרו חכמים חזרה קושיא למקומה, אמר סליק ניתן לפניך עשב ובשר אם אכלה עשב ומאסה הבשר מין בהמה היא ומותרת (ל). אמרו חכמים חזק, אמר בעלה יום אחד תאכל בשר ויום אחד תאכל עשב. אמרו חכמים חזרה קושיא למקומה. אמר סליק אני אתירנה, נשחמנה ונקח חתיכה מבשרה ונשים על האש אם נצטמקה ונקצרה ונפלה על האש מין בהמה היא ומותרת, ואם נקדרה לאורכה כרצועה מין כלב היא ואסורה, שאינו נקדר על האש אלא בשר הכלב בלבד. מיד נשק רגלו בעל הבחמה ואמר לו אשריך ואשרי יולדתך ואשרי מי שלמדך. אמר בעל

הערות

בתלמודנו בכורות כה, כ : אמר ר' יוחנן חזיר כרוך אחר רחל אסור באכילה מספק, ומפרש בגמרא דמספקא ליה משום דמרחמת ליה אף על גב דלא יודה וסלקא בגמרא בתיקו. ואם כן נראה מזה דעת תלמודנו דבהמה לא אמרינן כמו בעוף שכן עם הטהור טהור (וכן משמע גם ממה שנאמר בגמרא בבא קמא צב, ב : משולש בכתובים כל עוף למינו ישכן כר משמע כי רק בעוף נאמר כלל זה, ואף שלפנינו בבן סירא אין הלשון כן דברי תלמודנו עיקר). ואולי מה שאמר דמרחמי ליה זה רק כשהוא כרוך אחר אחד, אבל כשהוא שוכן תדיר עם כל המין לא שייך לומר שכולם מרחמים ליה, ולכך גם בהמה מהגי זה כמו שכתוב פה, וצריך עיון. (כו) הוא המסס ובית הכוסות השנוי במשנה ריש שרק אלו טריפות. וזה יש רק בבהמה מעלת גרה שמעכלת מאכלה, עיין ערוך ערך מסס, ובמוסף הערוך שם. (כח) יש לומר הטעם כי בטבע המלח מפני חוזק חמצותו וחריפותו לעכל הבאכל ולשלשל (כמו שאיתא גמרא ברכות מ, א : אכל כל מאכל ולא אכל מלח, בלילה ידאג מפני אסכרה, ועיין שם ברש"י דיבור המתחיל מונע אסכרה, ותבין) אבל הכלב טבעו לעכב המאכל בבטנו שלשה ימים מעת לעת כבמשנה אהלות שרק יא, ז ; גמרא שבת קנה, על קרא יודע צדיק דין דלים, ולכן מטבעו שלא יאכל מלח. (כט) כמו שנאמר (שופטים : ה) כל אשר ילק בלשונו מן המים כאשר ילק הכלב. (נל) שדרסה של בהמה לאכל עשב, כמו שאמרו (דברים יא טו) ונתתי עשב בשדך לבהמתך.

חבטה וכיצד בודקין, אמר סליק תניח בהמה זו ותלך והביא כבש. וככל
ועבר ושלישה סכינין, תלך והביא הכל לפני חכמים, לקח סליק סכין ושחט
חבטה הספיקת, ורב כהנא שחט הכבש. והעבד שחט הכלב. פשטו העורות
והדליקו מדורות אש לפניהם. ולקחו חתיכה מן הספק וחתיכה מן הכבש
וחתיכה מן הכלב ושמו על האש. הספק והכבש היו צורתם אחת על האש
ונצטטקו ונעכלו ונקצרו. אבל בשר הכלב נקדר לארכו כרצועה, מיד תורו
בולם לרב סליק, ועמדו ונשקו אותו. ותניחוהו בראש והלכו לשלום.